

การศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

A Study of Spirituality at Work of Professional Nurses

อุบลรัตน์ คักดีทอง* กัญญาดา ประจุศิลป์

Ubonrat Sakthong, Gunyadar Prachusilpa

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10330

Faculty of Nursing, Chulalongkorn University, Bangkok Thailand 10330

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโดยใช้เทคนิคเดลฟายในการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารองค์กรฝ่ายทรัพยากรบุคคล 2) กลุ่มผู้บริหารทางการพยาบาล 3) กลุ่มผู้บริหารองค์กรวิชาชีพ 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนักระบาดวิทยา/อาจารย์พยาบาล 5) กลุ่มพยาบาลระดับปฏิบัติการ วิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญให้นำหนักคะแนนความสำคัญเกี่ยวกับลักษณะจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ และขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากรอบที่ 2 มาคำนวณค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และจัดทำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันความคิดเห็นเพื่อสรุปจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเข้าใจในตัวตน จำนวน 12 ข้อ 2) ด้านความมีพลังภายใน จำนวน 12 ข้อ 3) ด้านทัศนคติที่ดีต่องาน จำนวน 16 ข้อ

คำสำคัญ: จิตวิญญาณในการทำงาน; พยาบาลวิชาชีพ

Abstract

This descriptive research aimed to study spirituality at work of professional nurses. The Delphi technique was used in this study. Participants were 20 experts comprising 1) administrators from the Human Resources Department 2) nursing administrators 3) administrators from the Thailand Nursing and Midwifery Council 4) academics/nursing instructors 5) nurses at practitioner level. The Delphi technique consisted of three steps. Step one: all of experts were asked to spirituality at work of professional nurses. Step two: the data were analyzed by using content analysis to develop a rating scale questionnaire. All items in the questionnaire were ranked by level of the spirituality at work of professional nurses. Step three: items were analyzed by using median and interquartile range to develop a new version of the questionnaire. The new questionnaire was sent to previous experts for confirmation. Ranked items were analyzed by using median and interquartile range again to summarize the research.

Corresponding Author: *Email: oof_story@hotmail.com

วันที่รับ (received) 14 มิ.ย. 2563 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 9 ก.ย. 2563 วันที่ตอบรับ (accepted) 13 ต.ค. 2563

The results of this research showed that the spirituality at work of professional nurses consisted of 3 components as follows: 1) Self understanding consisted of 12 items. 2) Inner motivations consisted of 12 items 3) Positive attitude towards the work consisted of 16 items.

Keywords: spirituality at work; professional nurses

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้ต้องเผชิญกับการแข่งขันในที่ทำงาน ทำให้บุคลากรเกิดความเครียด บางครั้งเกิดความบาดหมางและลดทอนความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการทำงานของบุคลากร ทำให้บั่นทอนมิติทางจิตวิญญาณในการทำงาน¹

คำว่า จิตวิญญาณ หรือ Spirituality มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน ว่า Spiritus แปลว่า ลมหายใจแห่งชีวิต เป็นมิติหรือภาวะของการมีจิตใจสูง เป็นจิตที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม¹ จิตวิญญาณในการทำงาน (Spirituality at work, Spirit at work) จึงเป็นการที่บุคคลรับรู้ถึงการทำงานของตนเองที่เกิดมาจากใจ คุณค่า ความเชื่อและความศรัทธา จนสามารถค้นพบความหมายและเป้าหมายที่แท้จริงของงาน รวมถึงการดำเนินชีวิตเพื่อให้ตนเองบรรลุเป้าหมายชีวิตที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายของงาน² บุคคลที่มีจิตวิญญาณในการทำงานจะเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูง อุทิศตนให้กับการทำงานสามารถเข้าถึงคุณค่าที่แท้จริงของงานได้³ ทำให้บุคลากรมีความสุขและมีพลังในการสร้างสรรค์และทุ่มเทให้กับการทำงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานและลดปัญหาการขาดงานการลาออก⁴

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับการพยาบาล คุณค่าของการบริการที่องค์กรและโรงพยาบาลคาดหวังว่าจะมอบให้แก่ผู้ป่วยจะถูกส่งผ่านทัศนคติและพฤติกรรมของพยาบาล⁵ สิ่งที่คุณเจ็บป่วยหรือสังคมต้องการได้รับจากพยาบาล ไม่ใช่การดูแลอย่างดีจากพยาบาลที่มีความรู้มีสติปัญญาเพียงเท่านั้น ผู้ป่วยหรือสังคมยังต้องการพยาบาลที่มีจริยธรรม ความประพฤติที่ดีงาม ควบคู่ไปกับการปฏิบัติกรดูแลที่มีคุณภาพ ดังนั้น พยาบาลจึงต้องมีจิตวิญญาณในการทำงานที่แสดงออกถึงการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของความเมตตา เอื้ออาทร⁶ อย่างไรก็ตาม ลักษณะการทำงานของพยาบาลแต่ละคนอาจแตกต่างกันได้ตามร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ส่งผลให้ไม่เป็นไปตามที่ผู้ป่วย

หรือสังคมคาดหวัง อีกทั้งในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยซึ่งเคยเป็นไปในลักษณะของความเคารพยกย่อง เกรงใจ ได้เปลี่ยนแปลงไป มีการเรียกร้องสิทธิเมื่อได้รับความไม่พึงพอใจจากบริการมากขึ้น ซึ่งสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกของพยาบาลอย่างหนึ่ง คือ ความเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้อง นอกจากนี้ พยาบาลยังมีภาระหน้าที่ในด้านอื่นๆ เช่น การบริหารจัดการคุณภาพ การประสานงานกับบุคลากรในทีมสุขภาพ ที่อาจทำให้พยาบาลเกิดความเครียดสะสม ขาดแรงจูงใจและแรงสนับสนุนในการทำงาน ซึ่งการแก้ปัญหาที่ผ่านมายังไม่สามารถทำให้บุคลากรพยาบาลคงอยู่ในองค์กรได้อย่างที่ควรจะเป็น มีการลาออกจากวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและมีการลาออกจากงานมากขึ้น โดยอายุเฉลี่ยของผู้ที่ลาออกมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆคือ ลาออกในช่วงอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 13.2 ซึ่งเป็นการทำงานเพียง 2-7 ปี และมีแนวโน้มการลาออกในผู้ที่มีระยะเวลาการทำงานลดลงเป็น 1-5 ปี⁷ สภาการพยาบาลคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพประมาณ 43,250 คน⁸ ดังนั้น หากพยาบาลมีจิตวิญญาณในการทำงาน มีความภูมิใจในคุณค่าของงานพยาบาล จากการทำงานที่มีความหมาย ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้พยาบาลเกิดความพึงพอใจในงานพยาบาล ทำให้การขาดงานหรือการออกจากงานต่ำลง เกิดระบบบริการสุขภาพที่สุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ⁹ จิตวิญญาณในการทำงานจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญเพื่อให้พยาบาลสามารถดำเนินชีวิตและทำงานในองค์กรต่อไปได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ²

แต่จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าจิตวิญญาณในการทำงานเป็นแนวคิดจากต่างประเทศ ซึ่งจิตวิญญาณในการทำงานอาจมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะงาน ดังนั้น การศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยการใช้นิยามคิตเดลฟาย จะทำให้ได้มาซึ่งลักษณะของจิตวิญญาณในการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ ในการพัฒนาจิตวิญญาณ

ในการทำงาน เพื่อให้พยาบาลทำงานอย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ มีทัศนคติที่ดี มีความรัก ความผูกพันกับองค์กรและลดอัตราการลาออกของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (Spirituality at work of professional nurses) ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิด^{10,2} ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความเข้าใจในตัวตน 2) ด้านความมีพลังจากภายใน 3) ด้านทัศนคติที่ดีต่องานมาใช้เป็นแนวคิดเบื้องต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) เพื่อศึกษาจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ ทั้งที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลรัฐ และโรงพยาบาลเอกชน โดยใช้เทคนิคเดลฟายในการรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้เป็นฉันทามติเกี่ยวกับลักษณะของจิตวิญญาณในการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โดยผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยนี้คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติและการบอกต่อ (Snowball) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารองค์กรฝ่ายทรัพยากรบุคคลจำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้บริหารทางการแพทย์จำนวน 4 คน 3) กลุ่มผู้บริหารองค์กรวิชาชีพจำนวน 3 คน 4) กลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์พยาบาลจำนวน 4 คน 5) กลุ่มพยาบาลระดับปฏิบัติการจำนวน 6 คน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย COA No. 047/2562 เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแนะนำตนเองพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ชี้แจงข้อมูล

สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยตามเอกสาร (Information sheet) และเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ซักถามข้อสงสัยก่อนลงนามในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือมีจำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

ชุดที่ 2 เครื่องมือแบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประมาณค่าแนวโน้มความสำคัญในแต่ละรายข้อของจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

ชุดที่ 3 เครื่องมือแบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ และคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแบบสอบถามชุดที่ 1 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณายืนยันการคงคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 1 ด้วยแบบสัมภาษณ์จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ในแต่ละด้าน จัดทำเป็นแบบสอบถามชุดที่ 2 ในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และส่งแบบสอบถามชุดที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่า รายด้านย่อยดังกล่าวเป็นด้านที่สำคัญของจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพที่มีอยู่ในระดับใด จากนั้นนำคำตอบที่ได้มาสร้างแบบสอบถามชุดที่ 3 โดยมีการปรับปรุงข้อความตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์อีกครั้ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันระดับความสำคัญรายด้านย่อยของจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ มาตรวจสอบเนื้อหา จัดหมวดหมู่ ในแต่ละด้าน จะได้จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพที่เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทุกคน

นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหาตามการทบทวนวรรณกรรม และตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหาพร้อมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามในรอบที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 3 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาคำนวณหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์อีกครั้ง โดยพิจารณาข้อรายการที่มีค่ามัธยฐานมากกว่า 3.50 และพิจารณาความสอดคล้องจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่มีค่าน้อยกว่า 1.50 เพื่อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ด้านความเข้าใจในตัวตน	Md	รอบที่ 3	
		IR	ระดับความสำคัญ
1) ตระหนักและเห็นคุณค่าจริยธรรม จรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ	4.77	0.25	มากที่สุด
2) รับรู้ถึงความต้องการของตนเอง มีเป้าหมายในชีวิตและการทำงาน	4.70	0.30	มากที่สุด
3) เห็นอกเห็นใจและเข้าใจความรู้สึกของผู้ที่ทำผิด พร้อมให้อภัย เมื่อเกิดความผิดพลาดจากการทำงาน	4.66	0.49	มากที่สุด
4) ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองในวิชาชีพพยาบาล	4.68	0.25	มากที่สุด
5) ยอมรับและชื่นชมในศักยภาพของตนเองอย่างสมเหตุสมผล	4.66	0.49	มากที่สุด
6) รับผิดชอบต่อการกระทำที่แสดงออกทั้งทางร่างกายและคำพูดของตนเอง	4.63	0.59	มากที่สุด
7) สำรองตนเองสม่ำเสมอ ยอมรับจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง	4.56	0.72	มากที่สุด
8) รู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ของตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบในขณะปฏิบัติงาน	4.56	0.72	มากที่สุด
9) มุ่งมั่นตั้งใจที่จะประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับในวิชาชีพพยาบาล	4.52	0.75	มากที่สุด
10) มองตนเองอย่างตรงไปตรงมาและสมเหตุสมผล	4.56	0.72	มากที่สุด
11) ไม่ยึดติดกับความคิดของตนเองยอมรับการวิพากษ์ วิจารณ์ หรือการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น	4.52	.25	มากที่สุด
12) เข้าใจและสามารถยับยั้งความรู้สึกคับข้องใจ หรือความเครียดต่างๆ ในขณะปฏิบัติงาน	4.27	0.81	มาก

จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ด้านความมีพลังจากภายใน	Md	รอบที่ 3	
		IR	ระดับความสำคัญ
1) แสดงศักยภาพในการทำงานของตนอย่างเต็มที่	4.66	0.31	มากที่สุด
2) ริเริ่มหรือคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการให้บริการอยู่ตลอดเวลา	4.68	0.33	มากที่สุด
3) พัฒนาคณะเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	4.68	0.33	มากที่สุด
4) มุ่งมั่นตั้งใจปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเสมอ	4.66	0.23	มากที่สุด
5) ปฏิบัติงานที่สูงกว่ามาตรฐานหรือเกินความคาดหวังของผู้รับบริการ เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการพยาบาลที่ดี	4.66	0.49	มากที่สุด

จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ด้านความมีพลังจากภายใน	Md	รอบที่ 3	
		IR	ระดับความสำคัญ
6) เข้าใจความต้องการของผู้รับบริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการตามหลักวิชาชีพอย่างรวดเร็ว	4.63	0.80	มากที่สุด
7) กระตือรือร้นในการมาทำงาน	4.56	0.72	มากที่สุด
8) ยึดมั่นต่อเป้าหมายระดับสูงในการทำงาน และมีแรงจูงใจที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น	4.52	0.81	มากที่สุด
9) ปฏิบัติงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานและองค์กรด้วยความเต็มใจ	4.42	0.82	มาก
10) อุทิศตนทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น ความดีความชอบ หรือค่าตอบแทนพิเศษ	4.27	0.81	มาก
11) ทุ่มเทร่างกายและแรงใจในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อย่างเต็มความสามารถ	4.29	0.96	มาก
12) อาสาช่วยเหลืองานเพื่อส่วนรวม หรืองานอื่นๆเสมอ แม้ไม่ใช่งานประจำ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย	4.18	0.83	มาก

จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ด้านทัศนคติที่ดีต่องาน	Md	รอบที่ 3	
		IR	ระดับความสำคัญ
1) ให้คุณค่าและความสำคัญในงานที่ทำ	4.72	0.33	มากที่สุด
2) ปฏิบัติงานโดยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงานทุกระดับ	4.74	0.28	มากที่สุด
3) มีความรัก มีความสุข และพอใจในงานที่ทำ	4.72	0.33	มากที่สุด
4) เชื่อว่าการทำงาน เป็นการได้ฝึกฝนและพัฒนาตนเอง	4.75	0.26	มากที่สุด
5) ยึดมั่นในจรรยาบรรณและหลักการของวิชาชีพ และไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับหลักดังกล่าว	4.68	0.33	มากที่สุด
6) ร่วมฝ่าฟันในองค์กรผ่านพ้นภาวะวิกฤตอย่างไม่ย่อท้อ	4.66	0.49	มากที่สุด
7) มุ่งมั่นและพร้อมที่จะรักษาบรรยากาศที่ดีในการทำงาน	4.66	0.49	มากที่สุด
8) แสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางบวก เกี่ยวกับงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ	4.66	0.52	มากที่สุด
9) ทำงานด้วยความรับผิดชอบ มุ่งมั่นตั้งใจ	4.66	0.52	มากที่สุด
10) ภาคภูมิใจที่กล่าวถึงงานของตนเองกับบุคคลอื่น	4.63	0.64	มากที่สุด
11) บริหารทรัพยากรต่างๆของหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเช่นเดียวกับทรัพย์สินของตนเอง	4.63	0.59	มากที่สุด
12) มีความผูกพันต่องาน และจะทำงานให้นานที่สุด	4.60	0.89	มากที่สุด
13) เต็มใจที่จะเสียสละเวลาวันหยุด หรือใช้เงินส่วนตัวเพื่อเข้าอบรม หรือประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาล	4.60	0.29	มากที่สุด
14) มีความคิดว่าสถานที่ทำงานเปรียบเสมือนบ้านอีกหลังของตนเอง	4.56	0.77	มากที่สุด
15) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของการประกอบวิชาชีพและการใช้ชีวิตส่วนตัว	4.52	0.88	มากที่สุด
16) ปฏิบัติงานตามค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร อย่างเต็มใจ	4.33	0.82	มาก

การอภิปรายผลการวิจัย

1) ด้านความเข้าใจในตัวตน จำนวน 12 ข้อ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 11 ข้อรายการ ได้แก่ 1) รู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ของตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ 2) ยอมรับจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง 3) มีเป้าหมายในชีวิต และการทำงาน 4) มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน 5) ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการทำงาน 6) อดทนอดกลั้นต่อความคับข้องใจ การถูกรบกวน หรือ ความเครียดต่างๆ 7) ไม่ยึดติดกับความคิดของตนเอง ยอมรับ การวิพากษ์วิจารณ์ หรือข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น 8) มองตนเอง อย่างตรงไปตรงมาและสมเหตุสมผล 9) รับรู้และตระหนัก ถึงคุณค่า จริยธรรม จรรยาบรรณ ที่ตนเองยึดถือ 10) รับรู้และ ภาควุมิใจในศักยภาพของตนเอง 11) ควบคุมความรู้สึกและ การกระทำของตนเองได้

อภิปรายได้ว่า การเกิดจิตวิญญาณในส่วนแรก จะเริ่มต้นจากการตระหนักถึงชีวิตด้านในหรือชีวิตจิตใจ ซึ่งเป็นการเข้าใจความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจที่ไม่สามารถ มองเห็นได้ด้วยตา เป็นการยอมรับในความสามารถของตน การตระหนักถึงความคิดภายในจิตใจว่าการทำงานถือ เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เก่งขึ้น¹⁰ ซึ่งการปฏิบัติ การดูแลในบทบาทของพยาบาล ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ต้อง อาศัยความเต็มใจ ความพอใจ ความเข้าใจ ช่วยให้ผู้ป่วยเกิด การยอมรับในสภาพการเปลี่ยนแปลงภาวะสุขภาพและรักษา สุขภาพจิตให้แข็งแรงเพื่อให้มีกำลังใจ พยาบาลจึงต้องรู้จัก ตนเองทั้งในด้านข้อจำกัดและข้อดี มองตนเองอย่างตรงไปตรง มาและสมเหตุสมผล เรียนรู้ธรรมชาติของคนและสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจในตัวตนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พยาบาลเข้าใจ ผู้รับบริการ สามารถปฏิบัติงานตามจริยธรรม จรรยาบรรณ ที่ตนเองยึดถือ ช่วยให้ผู้รับบริการมีจิตวิญญาณในการทำงาน มากขึ้น สำหรับข้อรายการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ระดับความสำคัญ อยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อรายการ คือ เข้าใจและสามารถ ยับยั้งความรู้สึกคับข้องใจ หรือความเครียดต่างๆ ในขณะปฏิบัติงาน อภิปรายได้ว่า ความสามารถยับยั้งความรู้สึกคับข้องใจ หรือความเครียดมีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ให้การพยาบาล แต่ด้านนี้เป็นด้านความเข้าใจในตัวตน ความเข้าใจในตัวตนใน ข้อนี้จึงควรเป็นความเข้าอกเข้าใจ (Empathy) ซึ่งเป็นการ ตระหนักทางความคิด อารมณ์ และเข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้อื่น แม้สิ่งนั้นจะทำให้รู้สึกตึงเครียด และรบกวนจิตใจ

ผู้บริหารทางการพยาบาลต้องให้ความสำคัญและ ความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ ไม่แบ่งแยกระหว่างชีวิต ส่วนตัวและชีวิตการทำงานออกจากกัน เพราะเรื่องของจิต วิญญาณนั้นมีลักษณะเป็นองค์รวมที่เป็นหนึ่งเดียว ไม่สามารถ แบ่งแยกได้ผู้บริหารทางการพยาบาลควรกำหนดแนวทางหรือ เป้าหมายขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของพยาบาล วิชาชีพ ซึ่งจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานที่ชัดเจน ให้กับพยาบาลวิชาชีพ ทำให้พยาบาลวิชาชีพได้ตระหนักถึง จิตวิญญาณและศักยภาพภายในของตนเอง

2) ด้านความมีพลังจากภายใน จำนวน 12 ข้อ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อรายการ ได้แก่ 1) แสดงศักยภาพในการทำงานของตนอย่างเต็มที่ 2) ริเริ่ม หรือคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการให้บริการ อยู่ตลอดเวลา 3) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 4) มุ่งมั่นตั้งใจปรับปรุงผล การปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเสมอ 5) ปฏิบัติงานที่สูงกว่ามาตรฐาน หรือเกินความคาดหวังของผู้รับบริการ เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ ทางพยาบาลที่ดี 6) เข้าใจความต้องการของผู้รับบริการ และตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการตามหลักวิชาชีพ อย่างรวดเร็ว 7) กระตือรือร้นในการมาทำงานทุกวัน 8) ยึดมั่น ต่อเป้าหมายระดับสูงในการทำงาน และมีแรงจูงใจที่จะบรรลุ เป้าหมายนั้น

อภิปรายได้ว่า การมีพลังจากภายใน เป็นการ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของงานที่ทำซึ่งถือเป็น เป้าหมายที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ โดยแสดงให้เห็นถึง ความรู้สึกส่วนลึกของบุคคลนั้น ที่ต้องการที่จะมีส่วนร่วม ในการทำงานอย่างแท้จริง¹⁰ เช่น กระตือรือร้นในการมาทำงาน ทุกวัน แสดงศักยภาพในการทำงานของตนอย่างเต็มที่ มุ่งมั่น ตั้งใจปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเสมอ ยึดมั่นต่อเป้าหมาย ระดับสูงในการทำงาน และมีแรงจูงใจที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ การมีพลังจาก ภายในเป็นจิตวิญญาณในระดับปัจเจกบุคคลที่แสดงให้เห็น ถึงวิธีการทำงานของบุคคลแต่ละคน รับรู้ถึงคุณค่าในการ ทำงาน โดยผสมผสานคุณค่าส่วนตัวและผลจากการทำงานเข้า ด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับงาน และเกิดความทุ่มเท ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ในงานทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น¹ ซึ่งในการทำงานของพยาบาลแตกต่างจากอาชีพอื่น เป็นงานที่ ต้องปฏิบัติต่อชีวิต รับผิดชอบสูง และดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง

เป็นวิชาชีพที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้ที่เป็นทุกข์ จากความเจ็บป่วย จะเห็นได้ว่า วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความสามารถ อุทิศร่างกายแรงใจตลอดเวลา ตลอดจนความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่เพื่อนมนุษย์ หากพยาบาลวิชาชีพมีจิตวิญญาณในการทำงานโดยมุ่งไปที่ความสุขสบายของผู้อื่นก่อนเสมอ จะทำให้การปฏิบัติงานพยาบาล มีใจเรื่องน่าเบื่อหรือต้องฝืนใจทำ แต่เป็นความรู้สึกทำทลายความสามารถเข้ามาแทนที่ พัฒนาการให้บริการพยาบาลอยู่ตลอดเวลา สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อหาวิธีบรรเทาทุกข์ และสร้างสุขแก่ผู้ป่วย ใส่ใจในความทุกข์ของผู้ป่วยและเกิดพฤติกรรมบริการให้บริการที่สูงกว่ามาตรฐานหรือเกินความคาดหวังของผู้รับบริการตามมา ซึ่งการทำงานด้วยสภาพจิตใจ เช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุขและภาคภูมิใจในวิชาชีพสำหรับข้อรายการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ระดับความสำคัญอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อรายการ ได้แก่ 1) ปฏิบัติงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานและองค์การด้วยความเต็มใจ 2) อุทิศตนทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น ความดีความชอบ หรือค่าตอบแทนพิเศษ 3) พุ่มเทร่างกายและแรงใจในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อย่างเต็มความสามารถ 4) อาสาช่วยเหลืองานเพื่อส่วนรวมหรืองานอื่นๆ เสมอ แม้ไม่ใช่งานประจำหรืองานที่ได้รับมอบหมาย อภิปรายได้ว่า ข้อรายการเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การนั้นมีความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณในการทำงานแต่ไม่ใช่จิตวิญญาณในการทำงาน⁴ ผู้บริหารทางการพยาบาลควรมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้พยาบาลวิชาชีพสามารถตระหนักและรู้ถึงคุณค่าและความหมายของการทำงาน ซึ่งจะทำให้พยาบาลวิชาชีพเกิดความพุ่มเท มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในงานมากขึ้น ในท้ายที่สุดก็จะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น¹

3) ด้านทัศนคติที่ดีต่องาน จำนวน 16 ข้อ มีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 15 ข้อรายการ ได้แก่ 1) ให้คุณค่าและความสำคัญในงานที่ทำ 2) ปฏิบัติงานโดยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงานทุกระดับ 3) มีความรัก มีความสุข และพอใจในงานที่ทำ 4) เชื่อว่าการทำงาน เป็นการได้ฝึกฝนและพัฒนาตนเอง 5) ยึดมั่นในจรรยาบรรณและหลักการของวิชาชีพ และไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับหลักดังกล่าว 6) ร่วมฝ่าฟันให้องค์กรผ่านพ้นภาวะวิกฤตอย่างไม่ย่อท้อ 7) มุ่งมั่นและพร้อมที่จะรักษาบรรยากาศที่ดีในการทำงาน 8) แสดงออกทั้ง

คำพูดและการกระทำที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางบวกเกี่ยวกับงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ 9) ทำงานด้วยความรับผิดชอบ มุ่งมั่นตั้งใจ 10) ภาคภูมิใจที่กล่าวถึงงานของตนเองกับบุคคลอื่น 11) บริหารทรัพยากรต่างๆของหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเช่นเดียวกับทรัพย์สินของตนเอง 12) มีความผูกพันต่องาน และจะทำงานให้นานที่สุด 13) เต็มใจที่จะเสียสละเวลาราชการ หรือใช้เงินส่วนตัวเพื่อเข้าอบรมหรือประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาล 14) มีความคิดว่าสถานที่ทำงานเปรียบเสมือนบ้านอีกหลังของตนเอง 15) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างของการประกอบวิชาชีพและการใช้ชีวิตส่วนตัว

อภิปรายได้ว่าทัศนคติ เป็นแนวโน้มของการมีพฤติกรรมตอบสนองเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประกอบด้วย การรู้จัก อารมณ์ และพฤติกรรม หรือเป็นแบบแผนพฤติกรรมตอบสนองต่อบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการรู้จัก อารมณ์ และพฤติกรรม เป็นการให้ความสำคัญกับการเกิดปฏิสัมพันธ์ ทั้งทางด้านจิตวิญญาณ อารมณ์ ระหว่างองค์กรและบุคคล โดยขึ้นอยู่กับความเชื่อที่แต่ละบุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและผู้อื่น เป็นการทำงานที่สนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่อยู่นอกเหนือจากการช่วยเหลือแค่เพียงตนเอง¹² บุคคลสามารถมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งทัศนคติต่องาน เช่น ความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความยึดมั่นผูกพันกับงาน เป็นต้น ทัศนคติที่ดีต่องานจึงประกอบด้วย การมีความมุ่งมั่นปฏิบัติงาน ช่วยเหลือองค์กร และเพื่อนร่วมงานทั้งที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันและบุคลากรสุขภาพที่เป็นสหสาขาวิชาชีพ โดยให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร รวมถึงการบูรณาการความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ และนำมาพัฒนาการทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยมีได้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติบทบาทที่นอกเหนือหน้าที่ที่องค์กรไม่ได้กำหนดความดีความชอบหรือกำหนดคบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติ แต่เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจและเต็มใจของพยาบาลวิชาชีพ เช่น เต็มใจที่จะเสียสละเวลาราชการ หรือใช้เงินส่วนตัวเพื่อเข้าอบรมหรือประชุมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพพยาบาล สำหรับข้อรายการที่ผู้เชี่ยวชาญให้ระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากจำนวน 1 ข้อรายการ ได้แก่ ปฏิบัติงานตามค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร อย่างเต็มใจ อภิปรายได้ว่า ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร เป็นวิถีชีวิตที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งจะกลายเป็นนิสัยและความเคยชิน และ

กลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมทำให้คนรวมตัวกันเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ผลของค่านิยมและวัฒนธรรม อาจจะออกมาในรูปของจริยธรรมซึ่งไม่ใช่จิตวิญญาณในการทำงาน

ผู้บริหารทางการแพทย์ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีจิตวิญญาณในการทำงาน โดยการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพหรือทางสังคม เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพทางบวก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเต็มใจที่จะร่วมมือในการปฏิบัติงาน เนื่องจากบรรยากาศภายในองค์กร สามารถทำให้บุคลากร เข้าใจและเห็นคุณค่าของจิตวิญญาณได้¹¹

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารการพยาบาลนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร เพื่อส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีจิตวิญญาณในการทำงาน

2. จัดการปฐมนิเทศพยาบาลจบใหม่ให้สอดคล้องกับจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) จิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

2. พัฒนาแบบประเมินจิตวิญญาณในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ

References

1. Sorakraikitikul M, Siengthai S. Workplace spirituality: The challenge for human resource management. HCU Journal 2013; 16(32) : 129-40. (in Thai)
2. Wattayakorn P, Chongchareon W, and Chukumnerd P. Spiritual well-being and spirituality at work of head nurses in general hospitals. Southern Thailand. Academic Services Journal, Prince of Songkla University 2016; 27(3) : 115-26. (in Thai)
3. Somkumlung P, and Chaayasit Y. Spiritual leadership concept: Its application to the nursing professional. TJNC2012; 27(4) : 16-25. (in Thai)
4. Preerod S. a. Relationship between workplace spirituality, organizational commitment and Organizational citizenship behavior: A case study of office of the permanent secretary, Ministry of Natural Resources and Environment. Graduated research, Rajamangala University of Technology Thanyaburi 2016 : 11-12. (in Thai)
5. Kazemipour F, Mohamad Amin S, Pourseidi B. Relationship between workplace spirituality and organizational citizenship behavior among nurses through mediation of affective organizational commitment. J Nurs Scholarsh 2012; 44(3) : 302-10.
6. Pirkola H, Rantakokko P, Suhonen M. Workplace spirituality in health care: An integrated review of the literature. Journal of Nursing Management 2014; 24(7) : 859-68.
7. Jaiboon P, Chiangnangarm P, Kuhirunyaratn P. The proportion and causes of resignation of nurses from Srinagarind hospital, Khon Kaen University. Srinagarind Med J 2011; 26(3) : 233-8.
8. Worrachitti N, Pachusilpa G. Predicting factors of professional nurses' retention in private hospitals, Bangkok metropolis. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2017; 18 : 112-20. (in Thai)
9. Thara K, Wivatvanit S, and Kespichayawattana J. Nursing work values : Meanings and experiences of professional nurse. Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok 2009; 25(2) : 40-42. (in Thai)
10. Ashmos DP, and Duchon D. Spirituality at work: A conceptualization and measure. Journal of management inquiry 2000; 9(2) : 134-45.
11. Kinjerski V, Skrypnek BJ. A human ecological model of spirit at work. Journal of Management, Spirituality & Religion 2006; 3(3) : 231-41.